

TROBADA INTERNACIONAL DE BIBLIOTEQUES: CULTURA, CONEIXEMENT I COMUNITAT

Projecte de Bones Pràctiques: Llegim el riu. Ciència ciutadana a les conques dels rius Llobregat, Besòs i Tordera

1. Dades de l'entitat

<ul style="list-style-type: none">• Nom de la biblioteca: Vàries biblioteques de la XBM. <p>Projecte transversal de la Gerència de Serveis de Biblioteques de la Diputació de Barcelona i la Gerència de Serveis de Medi Ambient de la Diputació de Barcelona en col·laboració amb el grup de recerca <i>Freshwater Ecology, Hydrology and Management</i> (FEHMLab) del Departament de Biologia Evolutiva, Ecologia i Ciències Ambientals de la Universitat de Barcelona, l'Associació Habitats i la Fundació Rivus.</p>
<ul style="list-style-type: none">• Adreça completa: Gerència de Serveis de Biblioteques C/Comte d'Urgell, 187. Recinte Escola Industrial, Edifici Annex al Vagó 08036 Barcelona
<ul style="list-style-type: none">• Sector territorial, àmbit temàtic i poblacional: Xarxa de Biblioteques Municipals de la província de Barcelona
<ul style="list-style-type: none">• Nom de la persona responsable i càrrec: Montserrat Alvarez Massó. Responsable de Cooperació Bibliotecària. Gerència de Serveis de Biblioteques
<ul style="list-style-type: none">• Dades de contacte de la persona responsable: Montserrat Alvarez Massó alvarezmm@diba.cat. Tel. 648685042 https://www.diba.cat/web/biblioteques/qui-som

2 Tipus de presentació

<ul style="list-style-type: none">• Presentació oral
<ul style="list-style-type: none">• Presentació digital

3 Projecte de bones pràctiques

- **Títol del projecte**

Llegim el riu ciència ciutadana a les conques dels rius Llobregat, Besòs i Tordera

- **Descripció general (300 paraules)**

El setembre de 2019, la Diputació de Barcelona va expressar el seu compromís amb la lluita contra el canvi climàtic, aprovant la declaració institucional d'emergència climàtica. Aquest compromís subratlla la importància de promoure iniciatives que combinin la preservació del patrimoni natural amb polítiques ambientals globals. En resposta, l'any 2020, la Gerència de Biblioteques i la Gerència de Serveis de Medi Ambient de la Diputació van posar en marxa el projecte de ciència ciutadana **Llegim el Riu**.

El projecte **Llegim el Riu** uneix la ciutadania i la recerca ecològica dels rius a través d'espais d'innovació social creats a les biblioteques municipals. L'objectiu és fomentar el coneixement dels ecosistemes fluvials i promoure la col·laboració ciutadana en la seva protecció.

Aquest projecte es coordina amb l'eina de ciència ciutadana RiuNet, desenvolupada pel grup de recerca FEHMLab del Departament de Biologia Evolutiva, Ecologia i Ciències Ambientals de la Universitat de Barcelona. A més, compta amb el suport de l'Associació Hàbitats i la Fundació Rivus.

Llegim el Riu complementa altres projectes de ciència ciutadana a les conques dels rius Llobregat, Besòs i Tordera, amb l'objectiu d'enriquir el coneixement d'aquests espais i afavorir la implicació activa de la ciutadania en la seva conservació. Els resultats d'aquest procés científic i divulgatiu permeten cocrear, amb la participació ciutadana, recomanacions de polítiques públiques orientades a la gestió i conservació del patrimoni fluvial d'aquests entorns naturals.

Amb la col·laboració de la Diputació de Barcelona, la Universitat de Barcelona i els municipis participants, **Llegim el Riu** ha esdevingut una eina valuosa tant per al progrés científic com per a la sensibilització ciutadana. El projecte fomenta una cultura de responsabilitat ambiental i col·laboració, mentre els informes de resultats proporcionen una base sòlida per a futures accions.

A més, el projecte reforça el paper de les biblioteques públiques com a laboratoris de transformació i implicació comunitària. Són veritables comunitats d'innovació que fomenten la creació col·lectiva de coneixement i la cohesió social, ja que ofereixen un espai on la comunitat pot col·laborar i innovar en la recerca de solucions sostenibles als reptes actuals.

- **Destinatari**

Llegim el riu s'adreça a totes les persones interessades a descobrir els rius, incloent

famílies i el públic en general, que són usuaris de les biblioteques de la Xarxa de Biblioteques Municipals dels municipis de l'àrea d'influència dels rius Llobregat, Besòs i Tordera.

• **Ubicació i cobertura (barri, districte, ciutat, poble, país)**

El projecte va iniciar el seu desplegament a la conca del Llobregat a finals de 2021, i el 2024 s'ha ampliat a les conques del Besòs i la Tordera. Fins ara, més de 400 persones de 30 municipis han participat en la iniciativa, que ha proposat 64 accions de millora, de les quals 30 ja s'han executat.

Els municipis participants de la Conca del Llobregat són els següents:

Abrera, Balsareny, El Papiol, Gironella, Igualada, L'Hospitalet de Llobregat, Manresa, Martorell, Navarcles, Pallegà, Puig-reig, Sant Boi de Llobregat, Sant Vicenç Castellet, Santa Coloma de Cervelló, Vilanova del Camí, Cornellà de Llobregat, El Prat de Llobregat, Olesa de Montserrat, Rubí, Sant Feliu de Llobregat, Sant Fruitós de Bages, Sant Joan de Vilatorrada i Sant Pere de Riudebitlles.

Pel que fa a les conques del Besòs i de la Tordera, aquest 2024, s'han incorporat 12 municipis més al projecte: Barberà del Vallès, Bigues i Riells, Les Franqueses del Vallès, Malgrat de Mar, Martorelles, Montmeló, Montornès del Vallès, Sant Adrià de Besòs, Sant Celoni, Santa Coloma de Gramenet, Santa Eulàlia de Ronçana i Tordera.

Més informació. <https://www.diba.cat/web/mediambient/llegim-el-riu>

• **Activitats i tasques**

El projecte **Llegim el Riu** té com a objectiu principal promoure la ciència ciutadana al voltant dels rius Llobregat, Besòs, Tordera i els seus afluents, afavorint el coneixement d'aquests espais naturals i fomentant la col·laboració activa de la ciutadania en la seva protecció.

A través d'aquest procés, tant científic com divulgatiu, es co-creen recomanacions de polítiques públiques amb la participació de la ciutadania, amb la finalitat de gestionar i conservar el patrimoni fluvial d'aquests entorns. Aquestes dinàmiques es desenvolupen en espais d'innovació social dins de les biblioteques, facilitant la participació comunitària en la gestió sostenible dels rius. Per aconseguir-ho, es treballa de manera conjunta i coordinada amb serveis municipals i agents socials .

En aquest marc de treball s'ha proposat la participació al projecte **Llegim el riu** a tots els municipis de l'àrea d'influència del rius mencionats, Llobregat, Besòs i Tordera.

El desplegament del projecte comença amb una sessió virtual dirigida als municipis de les àrees d'influència dels rius i a les Biblioteques Municipals (XBM), amb l'objectiu de presentar la iniciativa i oferir-los la possibilitat d'adherir-s'hi. La implantació es duu a terme a través d'un acord de col·laboració amb els ajuntaments de les localitats

participants, la qual cosa permet un desplegament progressiu del programa.

Per garantir l'èxit del projecte, es crea un "tàndem" de col·laboració format, com a mínim, per un/a tècnic/a de biblioteques i un/a tècnic/a de Medi Ambient del municipi. Aquest tàndem és fonamental, ja que adapta el marc comú de treball a les especificitats locals. La seva funció principal és connectar la curiositat dels usuaris amb la recerca científica i coordinar la logística necessària per realitzar les activitats programades. D'aquesta manera, es reforça la participació ciutadana i es promouen propostes de canvi basades en evidències científiques, amb un impacte positiu tant en l'entorn natural com en el social.

Activitat 1: PROCÉS DIVULGATIU I CIENTÍFIC

El projecte s'inicia amb una sèrie d'activitats de divulgació i formació liderades per la biblioteca, adreçades a agents, entitats i equipaments locals. Gràcies al seu personal expert, els recursos bibliogràfics i les eines digitals disponibles, la biblioteca facilita l'adquisició de coneixements i promou la creació de vincles entre grups de persones interessades en abordar reptes locals. Això reforça la connexió amb el territori i fomenta la formació d'un grup de voluntaris motivats a participar activament en el projecte.

Activitat 2: SORTIDA DE CAMP

Un cop constituït el grup de voluntaris locals amb el suport dels científics del FEHMLab, es planifiquen dues sortides de camp, una a la primavera i una altra a la tardor, centrades en l'observació i estudi de l'ecosistema fluvial local amb l'objectiu de recollir dades. Durant aquesta fase es defineixen les tasques de cada membre de l'equip i es resolen els aspectes logístics i metodològics necessaris.

Durant les sortides, s'utilitza el mètode RiuNet, una eina educativa interactiva que permet diagnosticar l'estat hidrològic i ecològic del riu. Amb l'ajuda dels científics de la UB i l'aplicació RiuNet, els participants analitzen la qualitat ecològica del riu i elabora'n un informe preliminar. L'equip del FEHMLab supervisa i valida la metodologia d'observació, revisa les dades i redacta l'informe final de resultats.

Els informes elaborats durant el projecte inclouen:

- Anàlisi de dades: Recollida i anàlisi de dades quantitatives i qualitatives sobre la qualitat de l'aigua, la biodiversitat, i la salut general dels ecosistemes fluvials.
- Avaluació de la participació ciutadana: Estudi de la implicació de la ciutadania en el procés de recerca, incloent el nombre de participants, les activitats realitzades
- Identificació de necessitats: Informe sobre les necessitats específiques detectades en els diferents ecosistemes

Activitat 3: PARTICIPACIÓ I COCREACIÓ

Una vegada validades les dades i elaborat l'informe de resultats específic de la zona estudiada, el mateix grup de voluntaris, amb el suport dels científics de FEHMLab i

l'Associació Hàbitats, analitza els resultats obtinguts i proposa solucions per a la gestió ambiental municipal.

De manera generalitzada, basades en els resultats obtinguts, s'han elaborat les propostes de millora en el següents àmbits

- Millora de la qualitat de l'aigua: Implementació de mesures per reduir la contaminació, incloent campanyes de sensibilització i millores en la infraestructura de sanejament.
- Conservació de la biodiversitat: Promoció de projectes de restauració d'hàbitats i preservació de les espècies autòctones, bosc de rivera,..
- Educació ambiental: Desenvolupament de programes d'educació i formació per a la ciutadania sobre la importància del riu i la seva conservació.
- Foment de la participació ciutadana: Creació de noves plataformes i canals de comunicació per involucrar més la comunitat en el seguiment i la protecció del seu ecosistema fluvial

En tot moment, els municipis adherits al projecte reben el suport de la Diputació, que dona suport a diverses iniciatives i proporciona recursos per facilitar la seva participació. Això els permet desplegar activitats vinculades al coneixement i la preservació del riu, com ara el préstec de recursos educatius (per exemple, la bitxoteca) i la creació d'aparadors culturals, entre d'altres.

• **Recursos (humans, materials, infraestructurals, econòmics)**

Recursos humans:

- La Diputació de Barcelona dirigeix el projecte , vetlla per la coordinació interinstitucional, garanteix el treball de manera conjunta i coordinada dels diversos serveis municipals i agents socials dels municipis adherits al projecte. Finalment proporciona suport administratiu i financer
- **Grup de recerca Freshwater Ecology, Hydrology and Management (FEHMLab) del Departament de Biologia Evolutiva, Ecologia i Ciències Ambientals de la Universitat de Barcelona;** Disseny del pla de recerca i metodologia del projecte (activitats, protocols de recollida de dades, criteris d'avaluació de la qualitat de l'aigua i els indicadors ecològics a estudiar), anàlisi de les dades recollides durant el projecte, així com identificar tendències i problemàtiques que requereixen atenció; participació en el procés de cocreació per desenvolupar propostes de millora per a la gestió i conservació dels ecosistemes fluvial;
- **Associació Hàbitats** facilitador del procés de cocreació entre els voluntaris locals, els investigadors i els tècnics municipals, promovent un enfocament participatiu en la generació de propostes de millora per a la gestió i conservació dels ecosistemes fluvials locals

- **Personal de la biblioteca** Les biblioteques actuen com a espais de participació i aprenentatge interdisciplinari. Organitzen activitats formatives i de sensibilització, i promouen la participació ciutadana en la recerca sobre els ecosistemes fluvials. Són també punts d'accés a la informació i recursos relacionats amb el projecte.
- **Tècnics municipals de medi ambient;** Faciliten la participació ciutadana, proporcionen recursos logístics i coordinació amb altres serveis municipals. També gestionen a comunicació entre els diferents actors locals implicats.
- **Fundació Rivus i entitats locals** que s'impliquen en el projecte per contribuir amb els seus coneixements i experiències.

Infraestructura:

- **Espai de les biblioteques:** Habilitades per a les sessions de treball del grup de voluntaris.
- **comunitatXBM:** Plataforma de treball i comunicació pel personal participant del projecte. Facilita l'intercanvi d'experiències, informació i materials

Materials:

- **App RiuNET**
- **Equip d'exploració per la sortida de camp:**
- **Guies o dossiers formatius:** Documentació i guies per la identificació dels elements naturals
- **Informes de resultats i propostes de millora** basades en els resultats obtinguts a cadascun dels municipis participants

Plataformes de publicació:

- **Portal web** Llegim el Riu. Per donar visibilitat al projecte , informes de resultats i d'altres informacions i recursos vinculats
- **Webs de les biblioteques participants:** Per informar als usuaris del calendari de les activitats, informes de resultats locals i d'altres informacions vinculades)

Difusió i promoció:

- **Imatge gràfica comuna**
- **Campanya de comunicació:** Per atraure participants, tant a través de les webs de les biblioteques com de les xarxes socials, cartells, i butlletins electrònics.
- **Materials de promoció:** Cartells, punts de llibre, podcast per difondre el projecte a a la comunitat.

Pressupost:

- Honoraris per al grup de recerca i Associació Habitats
- Producció de materials i recursos de suport a la sortida de camp
- Disseny i producció del material promocional. i recursos educatius

- Àmbit (indiqueu un dels 3 àmbits següents)

Sostenibilitat

Lectura

Democràcia

- QR dels continguts (Web i enllaços a vídeos o fotos)

Diputació de Barcelona

<https://www.diba.cat/web/mediambient/llegim-el-riu>

Biblioteca virtual

[Llegim el riu - Biblioteca Virtual \(diba.cat\)](#)

Sèrie Perquè Llegim el Riu?

<https://www.youtube.com/playlist?list=PLVXdk4m5U6DE6DRJ4cEIF4oSnF2Ik4R0L>

Llegim el riu: Conèixer i protegir l'espai natural comunitatXBM pòdcast

https://www.ivoox.com/llegim-riu-coneixer-i-protegir-l-espai-natural-audios-mp3_rf_128178638_1.html